

بم

یک سال پس از زلزله

(Email: Zia mesbah2004@yahoo.com)

ضیاء مصباح

□ بم قبل از زلزله در یک نگاه

ساخت و ساز، عدم احساس مسؤلیت سازندگان، از سویی استقرار در بستر پُرخطر، همواره در معرض زلزله‌های نیرومند و ویرانگر می‌باشد. - در یک قرن اخیر، ۳۵۰۰ بار در ایران زلزله رخ داده که ۵۳۰ دفعه بالای ۴ ریشتر بوده است. - وقوع سالانه یک زلزله‌ی بزرگ و حداقل ۲۰ زلزله‌ی کوچک و هر ده سال یک زلزله با بزرگی حدود ۷ ریشتر در انتظار ماست. - ایران از نظر شمار مرگ و میر ناشی از زلزله، مقام اول جهانی را دارد. - ۱٪ جمعیت دنیا و ۶٪ تلفات جانی، ناشی از زلزله سهم ایران ماست. - ایران در ۴۰ سال اخیر شاهد زلزله‌های مهیبی بوده است: بوئین‌زهرا (سال ۱۳۴۱) طیس (۱۳۵۷) قائن و گناباد (۱۳۵۸) گلبافت (۱۳۶۰) منجیل و رودبار (۱۳۶۹). - در زلزله‌ی منجیل ۳۹ هزار نفر کشته شدند. - خسارت زلزله‌ی رودبار در سال ۶۹ معادل ۸٪ کل تولید ناخالص ملی بود. - از سال ۵۰ تا ۷۵، ۷۶ هزار نفر در زلزله‌های متعدد کشته شده و ۸۷ هزار نفر زخمی داشته‌ایم. - در صورت بروز زلزله در تهران، «کل تولید ناخالص ملی کشور» باید به ترمیم خرابی‌ها اختصاص یابد.

زلزله و ادامه‌ی آن...

- زلزله‌ی بم ساعت ۲۶:۲۶:۵ جمعه ۸۲/۱۰/۵ با قدرت ۶/۸ ریشتر و با شعاع ۱۰۰ کیلومتر مربع در مدت ۱۲ ثانیه، ۸۶٪ امکانات شهری و روستایی منطقه را نابود کرد. - سخت‌ترین فاجعه‌ی جهان در سال ۲۰۰۳ این زلزله شناخته شد.

- جمعیت ۲۲۰ هزار نفر، ۴۴٪ شهرنشین، ۵۰٪ کم‌تر از متوسط کل کشور که ۶۶٪ می‌باشد. - به‌دلیل شرایط خاص منطقه جمعیت روستاها بیش از شهر است. (۲۰۰ نفر در برابر ۱۵۳ نفر). - نرخ رشد جمعیت شهری ۳/۵۱ و روستایی ۰/۴۷٪ (کم‌تر از نیم‌درصد) که قابل توجه و بررسی است (بود). - نسبت جنسی ۱۰۲ نفر مرد در برابر ۱۰۰ نفر زن (نقاط شهری ۱۰۷ و روستایی ۹۹ نفر). - نسبت سواد ۷۶٪ باسواد شهری و ۶۹٪ روستایی. - کل دانش‌آموزان ۶۶ هزار نفر (۳۴ هزار پسر و ۳۲ هزار دختر) - تعداد دانشجویان ۲۸۰۰ نفر. - تولید خرما ۲۰۱۳۳ تن و مرکبات ۹۰۷۵ تن. - ۸۱٪ ساکنین مناطق مسکونی مالک واحد بوده‌اند. - ۱۷۵۰۰ واحد مسکونی از خشت و گل ساخته شده بود. - به شهر بم به‌دلیل تعداد باغ‌ها، باغ شهر می‌گویند و در ایران بی‌نظیر است. - مساحت کل باغ‌ها حدود ۸۰۰ هکتار و فضای سبز شهری ۱۲۲ هکتار می‌باشد. - ارگ بم با دو هزار سال سابقه و مساحت شش کیلومترمربع، بزرگ‌ترین بنای خشت و گلی جهان و تا ۱۵۰ سال قبل مسکونی بوده است.

ایران و زلزله

- سکونت‌گاه‌های شهری و روستایی ایران با درجه‌ی آسیب‌پذیری بالا به‌دلیل نحوه‌ی ساخت، نبود نظارت اصولی بر کار

- میزان تسهیلات بانکی و کمک‌های بلاغوس به صاحبان مکان‌های تخریب‌شده را در جدول شماره‌ی یک مشاهده می‌فرمایید:

جدول شماره‌ی ۱

مورد ساخت و ساز	کمک بلاعوض	وام	
		مبلغ	درصد کارمزد
واحد مسکونی شهری	۲۵	۶۰	۵
واحد مسکونی روستایی	۱۵	۴۵	۴
دیوارکشی	۱۰	۱۰	۵
واحد تجاری	۱۰	تا ۶۰	۵
واحد خصوصی با کاربری عمومی	۰/۵	نامحدود	۵

توضیح جدول: ۱- ارقام به میلیون ریال و مدت بازپرداخت وام ۱۵ ساله می‌باشد.
۲- مبلغ وام واحدهای تجاری حسب متر، به‌زای هر مترمربع ۱۲۰ هزار تومان تا سقف ۶۰ میلیون ریال می‌باشد. ۳- وام اعطایی به واحد خصوصی با کاربری عمومی نظیر مدرسه، آزمایشگاه حسب متر، به‌زای هر مترمربع ۱۱۰ هزار تومان و نامحدود است.

- نحوه‌ی اعطای وام در سه مرحله به شرح زیر:

- ۱- اجرای پی و شناژ کف؛
- ۲- نصب اسکلت و پوشش سقف؛
- ۳- دیوارچینی و ناسازی، طی سه قسط ۲۰ میلیون ریالی تعیین شده است.

- از جمله تمهیدات مهم در سیاست‌گذاری امر بازسازی، در جاسازی ساخت و مشارکت مسؤلاًنه‌ی مردم در ساخت و ساز بود و مردم به‌عنوان مجریان اصل بازسازی و دولت به‌عنوان هدایت‌کننده سیاست‌گذار شناخته شد و بر این مبنا طی ده‌ماهه‌ی عملیات هدایت شده... پیشرفت فیزیکی واحدها را در جدول شماره دو طبق اطلاعات اعلام‌شده مشاهده می‌فرمایید.

جدول شماره‌ی ۲

مراحل اجرا	واحد روستایی		واحد شهری	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
رنگ‌ریزی نقشه	۱۴۸۰۰	۵۹	۱۶۳	۰/۶
پی‌کنی	۱۴۴۰۰	۵۸	۱۴۰	۰/۵
شفته‌ریزی و بتن‌مگری	۱۳۱۰۰	۵۲	۹۵	۰/۳
بتن‌ریزی پی	۷۷۰۰	۳۱	۶۴	۰/۲
نصب اسکلت	۲۷۰۰	۱۱	۳	۰/۱
دیوارچینی	۱۲۰۰	۵	۱	-
پوشش سقف	۳۰۰	۱	۱	-
نقاشی و نما	۱۰	۰/۰۴	-	-
پایان	۱۰	۰/۰۴	-	-

توضیح جدول: ۱- درصدها بر مبنای آمار واحدهای کاملاً تخریب‌شده محاسبه گردیده. ۲- جمع واحدهای کاملاً تخریب‌شده در شهر ۲۷۶۳۱ و در روستاها ۲۵۰۲۲ واحد است.

- فقط ۱۰ واحد مسکونی در روستاها بازسازی آن به پایان رسیده است.

- آمار رسمی: تلفات ۲۵ هزار نفر، مجروحین ۵۰ هزار نفر و بی‌خانمان‌ها را ۱۰۰ هزار نفر اعلام نموده‌اند.

- آمار غیررسمی تلفات را حدود ۵۰ هزار نفر می‌داند.

- کانون زلزله نزدیک به سطح زمین و در نوع خود بسیار نادر و کم‌نظیر می‌باشد.

- از ۶۱۶۵۰ واحد خسارت‌دیده، ۵۲۶۵۳ واحد ۱۰۰٪ نابود شده است.

- ۱۲ هزار کودک، ۹ هزار دانش‌آموز و ۲ هزار معلم در این فاجعه جان خود را از دست داده‌اند.

- سازمان ملل هزینه‌ی بازسازی بم را بین ۷۰۰ میلیون تا یک میلیارد دلار برآورد کرده است.

- تاکنون حدود ۲۷ هزار واحد شهری و ۱۵ هزار واحد روستایی مورد آواربرداری قرار گرفته‌اند.

- دولت سال گذشته ۱۴۴ میلیارد و سال جاری ۲۰۰ میلیارد به‌صورت ریالی و ۴۵۰ میلیون دلار به‌صورت ارزی به بازسازی بم اختصاص داد که همه‌ی اعتبارات وصول شده ولی، مصرف نشده‌اند...

- کمک‌های نقدی و غیرنقدی مردمی ۱۴۳ میلیارد ریال بوده است.

- جهت تأمین نیازهای ضروری ناظر بر مدیریت بحران زلزله‌ی بم ۳۳۶ میلیارد ریال اعتبار در اختیار استانداری کرمان قرار گرفت (مصوبه‌ی ۸۳/۲/۹ هیأت وزیران به شماره‌ی ۳۲۹۸ / ت ۳۰۵۲۶ در

حالی که ۳۸۵ میلیارد ریال اعتبار مصوبه‌ی دولت ایران برای بازسازی افغانستان می‌باشد. (مصوبه‌ی ۸۳/۲/۲۷ هیأت وزیران به شماره‌ی ۸۸۰۱ / ت ۲۰۶۷۲).

- بازسازی ارگ بم شروع نشده و گروه‌هایی مشغول مطالعه و بررسی چگونگی بازسازی هستند و مدت آن را ۵ سال پیش‌بینی می‌کنند.

مدیریت بازسازی

- ابعاد عظیم تلفات و خرابی‌ها نظام را متوجه اتفاقی ساخت که همه‌ی ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، امنیتی و... منطقه و کشور را در بر گرفت.

- ستاد راهبردی به‌منظور «برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری بازسازی بم» با حضور یازده عضو به ریاست وزیر مسکن و شهرسازی، وزیران ذیربط، استاندار کرمان، نمایندگان ریاست‌جمهوری (متخصص در امور بازسازی) و رییس بنیاد مسکن به‌عنوان دبیر و مجری مصوبات ستاد تشکیل شد.

- در بازسازی بم سه رکن اصلی: **مشارکت مردم، هویت شهر و مقاوم‌سازی**، هدف اصلی اعلام شد و ستاد به تلفیق این سه رکن که یک کار پیچیده‌ی اجتماعی‌ست، همت گماشت.

- مدیران ستاد می‌گویند با توجه به این سه اصل با هیچ مدلی در دنیا نمی‌توان یک شهر را یک ساله ساخت.

- در شرایط امروز، ساکنین منطقه به‌جای سکونت در چادر در کانکس‌های ۱۸ متری سکونت دارند.

تقدیم به زلزله‌زدگان بم عقربه‌های پنج بار

رضا اسماعیلی

عقربه‌ها پنج بار لرزیدند و

بم

هم‌چون سیبی سرخ

از دست زمین افتاد و

هزار پاره شد.

عقربه‌ها پنج بار لرزیدند و

زمین دهان باز کرد

و ناگهان

آدم‌ها گم شدند!

عقربه‌ها پنج بار لرزیدند و

وجدان‌ها هزار بار

و دست‌ها به یاری برخاستند.

عقربه‌ها پنج بار...

و عاطفه‌ها هزار بار

و آدم‌ها فهمیدند

چه قدر هم دیگر را دوست دارند!

□ □ □

محمد برشان

آن شب زمین پیر / این بندی گریخته
از سرنوشت خویش / چندین هزار
کودک در خواب ناز را / کوبید و خاک
کرد / چندین هزار مادر محنت‌کشیده
را / در دم هلاک کرد / مردان رنگ
سوخ از رنج کار را / در موج خون
کشید / وز گونه‌هاشان / تبسم شوق و
امید را / با ضربه‌های سنگ و گل و
خاک پاک کرد / در آن خرابه‌ها دیدم
مادری به عزای عزیز خویش / در
خون نشسته بود در زیر خشت و خاک
/ بیچاره بندبند وجودش شکسته بود.

تاکنون کم‌تر از ۱٪ واحدهای شهری از اعتبارات استفاده کرده‌اند، در حالی که بیش از ۵۰٪ واحدهای روستایی با مراحل بازسازی پیش رفته‌اند (تا مرحله‌ی بتن‌ریزی پی و نصب اسکلت).

عدم مراجعه و استقبال بازماندگان، نبود تمایل و رغبت به اخذ کمک طبق فرمول‌های تعیین‌شده و عوامل دیگر، در این زمینه قابل تعمق و بررسی از منظر اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و... می‌باشد که از آن می‌گذریم.

دبیر و مجری مصوبات ستاد می‌گوید: برای تهیه‌ی نقشه‌ی مشخصات تا پایان سال مهلت تعیین شده و با همه‌ی کم و زیادی‌های موجود عده‌ی نمی‌آیند، عده‌ی منتظر وام‌اند و عده‌ی نیستند!! ضمناً اگر قرار باشد هزاران نقشه‌ی دیگر واحدهای مسکونی تا پایان سال به‌وسیله‌ی متخصصین مستقر در محل تنظیم گردد، در هر روز کاری حداقل ۱۵۰ نقشه بایستی با امکانات موجود آماده شود.

سایت اداری شهر بم با حدود ۱۴ هزار مترمربع زیر بنا جهت استقرار واحدهای دولتی با ۷۰٪ پیشرفت کار رو به اتمام است.

مؤسسات و نهادهای امدادسانی داخلی که در آغاز خدمت‌رسانی به‌شدت مورد احترام، علاقه و مراجعه‌ی مردم داغدار بودند، در حال حاضر به‌طور کاملاً محسوس و مؤثری مورد انتقاد، سؤال و حتا اعتراض ساکنین منطقه قرار دارند.

کمک‌های نقدی بین‌المللی

حدود یک میلیارد دلار قرار بود برای بازسازی بم روانه‌ی ایران شود.

بخشی از کمک‌ها به‌صورت وعده و قول بوده و تاکنون چه‌گونه‌ی پرداخت آن اعلام شده و اخبار مستندی در اختیار افکار عمومی قرار نگرفته است.

مجموعاً ۶۱ کشور جهان در این فاجعه به یاری ایران آمدند.

بر مبنای اطلاعات خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، میزان کمک‌های نقدی تعدادی از سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای مختلف به شرح زیر بوده است:

شورای همکاری خلیج فارس ۴۰۰ میلیون دلار؛

کلیسای فنلاند ۶۵ میلیون دلار؛

دولت اسپانیا ۲۰ میلیون دلار؛

کره‌ی جنوبی ۱۵ میلیون دلار؛

صلیب سرخ ۱۳ میلیون دلار؛

صندوق کودکان ملل متحد ۶ میلیون دلار؛

امریکا ۵ میلیون دلار؛

نروژ ۳ میلیون دلار؛

واتیکان ۲/۶ میلیون دلار؛

کشورهای ونزوئلا، ژاپن، مالزی، چین، استرالیا و اتحادیه‌ی اروپا هر یک ۲ میلیون دلار؛

دانمارک ۱/۷۵ میلیون دلار؛

کانادا ۱/۵ میلیون دلار؛

کشورهای نروژ، پاکستان، بنگلادش، عربستان، فنلاند و توتال فرانسه، هر کدام یک میلیون دلار؛

کمیسیون اروپا، صندوق اوپک و سازمان ملل هر کدام حدود ۸۰۰ هزار دلار؛

و بسیاری کمک‌های نقدی دیگر که به‌دلیل اقلام کم‌تر از نیم میلیون دلار از ذکر نام آنان خودداری شده است.

بالاتر این که ارسال کمک‌های ارزی دول خارجی مشروط و موقول به پیشرفت امر بازسازی شده و می‌توان گفت نحوه‌ی برخورد ستاد راهبردی با مردم بم در اعطای کمک‌های نقدی مالاک ارائه‌ی کمک‌های وعده‌داده شده‌ی دول خارجی و نهادهای بین‌المللی به دولت ایران بوده است که مصداق «آن چه عوض دارد، گله ندارد» را به ذهن متبادر می‌سازد... منابع آماری: پایگاه‌های رایانه‌ای ■